

การเพิ่มพูนความรู้ในการดูแลภาวะติดเชื้อราแคนดิดาในช่องปาก ของผู้ติดเชื้อเอชไอวีและครอบครัว

Enhancing Knowledge of Care for Oral Candidiasis Infection among Persons with HIV and Family Members

รวารวรรณ อุดมความสุข (Warawan Udomkhamasuk)^{1*}

พิชานี แสนมโนวงศ์ (Phichanee Sanmanowong)¹

บทคัดย่อ

ภาวะติดเชื้อราแคนดิดาในช่องปากเป็นโรคทางช่องปากที่พบได้บ่อยในผู้ติดเชื้อเอชไอวี วัตถุประสงค์ของการวิจัยกึ่งทดลองครั้งนี้ เพื่อศึกษาผลของโปรแกรมการสอนเกี่ยวกับการดูแลภาวะติดเชื้อราแคนดิดาในช่องปากของผู้ติดเชื้อเอชไอวีและครอบครัวจากการวัดความรู้ในการดูแลเชื้อรา ระดับความเจ็บปวดในช่องปาก น้ำหนักตัว และการหายของแผล กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาจาก 4 โรงพยาบาลในเขตจังหวัดเชียงใหม่ คือ ผู้ติดเชื้อเอชไอวี และญาติของผู้ติดเชื้อเอชไอวีที่ดูแลผู้ติดเชื้อเอชไอวี จำนวน 30 คู่ ใน 4 โรงพยาบาลในเขตจังหวัดเชียงใหม่ กลุ่มตัวอย่างแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม กลุ่มทดลองจะได้รับคำแนะนำเกี่ยวกับการดูแลการติดเชื้อราแคนดิดา ทั้งผู้ติดเชื้อและญาติของผู้ติดเชื้อจากผู้วิจัย โดยใช้แผ่นภาพพลิกเกี่ยวกับการดูแลภาวะติดเชื้อราแคนดิดาในช่องปากและอุปกรณ์ช่วยสอน กลุ่มควบคุมจะได้รับการดูแลแบบปกติ ความรู้เกี่ยวกับการดูแลภาวะติดเชื้อราในช่องปากวัดจากแบบทดสอบความรู้เกี่ยวกับการดูแลภาวะติดเชื้อราในช่องปาก ซึ่งผ่านการตรวจสอบความตรงตามเนื้อหาโดยผู้ทรงคุณวุฒิ 5 ท่าน ได้ดัชนีความตรงตามเนื้อหาเท่ากับ 0.85 ค่าความเชื่อมั่นของแบบประเมินความรู้เท่ากับ 0.80 แผลในช่องปากและการหายของแผล วัดจากระดับคะแนนความเจ็บปวดระดับ 0 - 10 แบบบันทึกการหายของแผล และน้ำหนักตัววัดโดยการชั่งน้ำหนักด้วยเครื่องชั่งน้ำหนักขึ้นเดียวกัน ตามลำดับ ข้อมูลนำมาทดสอบทางสถิติโดยใช้สถิติ T - test ผลจากการศึกษาครั้งนี้ชี้ให้เห็นว่า หลังการเข้าโปรแกรมการสอนการดูแลภาวะติดเชื้อราในช่องปาก คะแนนเฉลี่ยความรู้ในการดูแลตนเองของผู้ติดเชื้อเอชไอวีในการดูแลภาวะติดเชื้อราในช่องปากในกลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 แต่ไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญในกลุ่มญาติของผู้ติดเชื้อเอชไอวี หลังการเข้าโปรแกรมการสอนในการดูแลภาวะติดเชื้อราในช่องปาก 10 สัปดาห์ คะแนนเฉลี่ยของระดับความเจ็บปวดในกลุ่มทดลองต่ำกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 การหายของแผลในกลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุม แต่ไม่มีความแตกต่างกันของน้ำหนักตัวหลังการได้รับโปรแกรมของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม การศึกษาครั้งนี้แสดงให้เห็นว่าการโปรแกรมการสอนเกี่ยวกับการดูแลภาวะติดเชื้อราแคนดิดาในช่องปากสามารถเป็นแนวทางที่มีประสิทธิภาพ ในการเพิ่มพูนความรู้ในการดูแลภาวะติดเชื้อราแคนดิดาในช่องปากของผู้ติดเชื้อเอชไอวี

¹อาจารย์ ภาควิชาการพยาบาลศัลยศาสตร์ คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

*corresponding author, e-mail: poomcome@hotmail.com

Abstract

Oral candidiasis is a frequent oral manifestation among persons with HIV. The purpose of this quasi-experimental study was to examine the effect of an oral candidiasis teaching program on knowledge, pain in oral cavity, wound healing and weight among persons with HIV and their family members. Subjects were purposively selected from four hospitals in Chiang Mai province. There were 30 dyads (persons with HIV and their family member) in each experimental and control group. Subjects in the experimental group were taught by the researchers using a teaching program to enhance the knowledge of care of oral candidiasis infection, while subjects in the control group received only routine care. Information on how to care for oral candidiasis infection was given to each dyad, using flip charts as teaching aids. Knowledge of care for oral candidiasis infection was measured by the knowledge scale, with content validity index of 0.85 and KR-20 of 0.80. Pain in oral cavity and wound healing were measured by the numeric pain intensity scale, while wound healing form and weight were measured by having the same weight. Data were analyzed using descriptive statistics and t-test. The results indicate that after the teaching sessions persons with HIV in the experimental group had higher knowledge scores than those in the control group ($p < 0.05$). However, knowledge scores of family member in the two groups were not different. At week 10 after starting the program, persons with HIV in the experimental group had less pain in the oral cavity than those in the control group ($p < 0.05$). Wound healing in the experimental group also seemed to be better than in the control group. There was no difference in body weight between control group and experimental group after the intervention. This study showed that a teaching program can be an effective way to enhance knowledge of care for oral candidiasis infection among persons with HIV.

คำสำคัญ: ผู้ติดเชื้อเอชไอวี ภาวะการติดเชื้อราแคนดิดาในช่องปาก โปรแกรมการสอนเกี่ยวกับการดูแลภาวะติดเชื้อราแคนดิดาในช่องปาก

Keywords: persons with HIV, oral candidiasis, oral candidiasis teaching program

บทนำ

โรคเอดส์เป็นปัญหาสาธารณสุขที่สำคัญของประเทศไทย นับตั้งแต่การค้นพบผู้ป่วยรายแรกในปี พ.ศ.2527 จนถึงวันที่ 30 มิถุนายนปี พ.ศ. 2545 พบผู้ป่วยเอดส์จำนวนถึง 198,077 ราย และผู้ติดเชื้อเอชไอวีที่ไม่มีอาการจำนวน 73,432 ราย (กองระบาดวิทยา กระทรวงสาธารณสุข, 2545)

การติดเชื้อเอดส์เป็นวิกฤตชีวิตที่รุนแรง เพราะการเจ็บป่วยทำให้ภูมิคุ้มกันร่างกายลดลง ร่างกายที่อ่อนแอทำให้เกิดการติดเชื้อจากเชื้อฉวยโอกาส ซึ่งหากร่างกายแข็งแรงเชื้อโรคเหล่านี้ไม่ก่อให้เกิดความเจ็บป่วย โรคฉวยโอกาสที่พบได้บ่อยในผู้ติดเชื้อเอชไอวี ได้แก่ เชื้อราในช่องปากและหลอดอาหาร ท้องเสีย เริ่มงูสวัด ปอดอักเสบ วัณโรค เยื่อหุ้มสมองอักเสบ เป็นต้น (องค์การแพทย์ไร้พรมแดน, 2543)